

INTENTIEVERKLARING

Intentieverklaring tussen de Nederlandse Minister van Economische Zaken, de Nederlandse Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Vlaamse Minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel voor de verdere versterking van de strategische samenwerking op het vlak van Economie, Wetenschap en Innovatie

De Nederlandse Minister van Economische Zaken, de Nederlandse Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en de Vlaamse Minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel,

Overwegende dat,

in een zich uitbreidende Europese Unie samenwerking met de buurlanden van steeds groter belang is. Eén van de belangrijke maatschappelijke vraagstukken is op dit moment het behoud van de concurrentiepositie van de regio in een wereld die steeds meer globalisering kent. Nederland en Vlaanderen hebben dezelfde ambitie om concurrerend te zijn en om te werken aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken om daarmee het niveau van welzijn en welvaart te laten stijgen. De ambitie is duurzame economische groei met meer en betere banen en een grotere sociale cohesie. Om dat te realiseren moeten Nederland en Vlaanderen elkaar, waar mogelijk, versterken en is verdergaande samenwerking nodig op de terreinen van wetenschap en onderzoek, technologie en innovatie.

Roepen in herinnering dat,

op 7 april 2004 de Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Ruimtelijke Ordening, Wetenschappen en Technologische Innovatie en de Nederlandse minister van Economische Zaken een intentieverklaring hebben ondertekend voor de versterking van de strategische samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland op het vlak van innovatie. Deze bilaterale samenwerking is gebaseerd op de gedeelde politieke visie en ambitie om, mede door het versterken van deze samenwerking, één van de sterkste competitieve en innovatieve regio's in de wereld te worden.

Constateren dat,

sinds 2004 substantiële voortgang is geboekt. De samenwerking tussen de overheden heeft onder meer geleid tot nieuwe beleidsinzichten, harmonisatie van randvoorwaarden, tot versterking van sterke innovatieve clusters alsook tot meer draagvlak voor het stimuleren van grensoverschrijdende samenwerking.

de ervaring van de afgelopen jaren de notie bevestigt dat, om deze visie om te zetten in concrete resultaten, een intensivering van de bilaterale samenwerking nodig is. De ambitie is dan ook om de concurrentiepositie te verstevigen door grensoverschrijdende samenwerking.

de krachten op een zo efficiënt en effectief mogelijke wijze dienen te worden gebundeld, opdat belemmeringen in grensoverschrijdende samenwerking op de terreinen van wetenschap, economie en innovatie worden weggenomen. Elementen van deze ambitie kunnen worden opgezet door het clusteren van netwerken op specifieke terreinen, het gezamenlijk deelnemen aan programma's,

het toegankelijk maken van (grote) faciliteiten en het verbeteren van grensoverschrijdende randvoorwaarden.

Roepen in herinnering dat,

op instigatie van de betrokken bewindslieden in 2004 een ambtelijke Stuurgroep Strategische Samenwerking Vlaanderen/Nederland is ingesteld met als taak leiding te geven aan proces en inhoud van de grensoverschrijdende samenwerking. De Stuurgroep zal de visie en ambitie binnen deze intentieverklaring nader uitwerken en zal steun blijven verlenen aan versterking van de bilaterale samenwerking en de samenwerking blijven monitoren.

de Stuurgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van de ministeries en agentschappen die ressorteren onder de bevoegdheid van de ondertekenende ministers. Andere personen en organisaties kunnen voor de Stuurgroepvergaderingen worden uitgenodigd.

Om de grensoverschrijdende samenwerking, waar mogelijk, te stimuleren, zal de ambtelijke Stuurgroep:

- de beleidsmatige dialoog stimuleren en ondersteunen ten behoeve van een gecoördineerde benadering van het in Vlaanderen en Nederland gevoerde beleid op het gebied van innovatie, wetenschap en economie;
- samenwerking tussen de diverse nationale, regionale en lokale overheden, diverse bedrijven, universiteiten, onderzoeksinstituten, instituties, (intermediaire) organisaties en andere rechtspersonen, initiëren, aanmoedigen, afstemmen en monitoren om meer synergie tussen het gevoerde beleid in Nederland en Vlaanderen te kunnen bewerkstelligen.

Hiertoe zal de Stuurgroep, waar mogelijk, zijn activiteiten toespitsen op:

- het clusteren en versterken van netwerken op het terrein van innovatie, wetenschap en economie;
- het stimuleren van gezamenlijke deelname in (Europese en internationale) fora en programma's en ontwikkeling van (Europese) programma's;
- het stimuleren van de coördinatie tussen programma's op het gebied van economie, wetenschap en innovatie;
- het efficiënt aanwenden en gebruik maken van faciliteiten en infrastructuur ("facility sharing");
- het verbeteren van de randvoorwaarden die grensoverschrijdende samenwerking kunnen stimuleren.

Onderkennen dat,

grensoverschrijdende samenwerking, het over de grens zoeken naar "win-win" situaties op de terreinen van economie, wetenschap en innovatie niet altijd vanzelfsprekend is en juichen mede tegen deze achtergrond grensoverschrijdende initiatieven van diverse partijen toe.

Onderschrijven,

het belang van de bilaterale strategische samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland op het vlak van economie, wetenschap en innovatie.

het belang om daar waar mogelijk visies en standpunten uit te wisselen ten aanzien van nationale, regionale, lokale, Europese en andere multilaterale initiatieven waarbij de overheid strategische keuzes moet maken, daarbij mede inspeland op de 3% doelstelling van de Lissabon-strategie waarmee de Europese Unie zichzelf ten doel stelt tegen 2010 de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld te worden.

De Ministers delen de intentie om de grootst mogelijke inspanningen, voor zover dit kan binnen de gegeven bevoegdheden van de ondertekenende Ministers, te verrichten om met het oog op het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking op de terreinen van economie, wetenschap, en innovatie:

1. blijvend stimulerend en faciliterend op te treden door het verder uitbreiden van de gezamenlijke Vlaams/Nederlandse coördinatie, afstemming en regie op het vlak van onderwerpen die van strategisch belang zijn rond economie, wetenschap en innovatie.
2. een continue dialoog te starten, teneinde een gecoördineerde aanpak op het vlak van wetenschap, onderzoek, innovatie en economie op te stellen, dienende voor een geïntensiveerd contact tussen de Ministers en betrokken overheden via het uitwisselen van informatie en documenten en het regelmatig houden van bijeenkomsten en discussies.
3. daar waar opportuun afgestemde standpunten in te nemen die de toegang tot internationale partnerschapsnetwerken bevorderen, aansluitend bij multilaterale of supranationale programma's, in het bijzonder deze welke door de Europese Unie worden geïnitieerd.
4. in het licht van de ambitie de concurrentiekracht van de regio te bevorderen, de formulering van gecoördineerde programma's tussen Nederland en Vlaanderen te stimuleren en te faciliteren, met als ambitie om sterke clusters te bouwen op thematische onderwerpen en clusters van strategische aard voor beide landen/regio's.
5. bij te dragen aan de creatie van de beste randvoorwaarden voor het aangaan, opzetten en onderhouden van contacten en economische activiteiten tussen bedrijven, universiteiten, onderzoeksinstituten, intermediaire organisaties en andere rechtspersonen, en om uitwisseling van informatie door deze partijen te stimuleren.
6. grensoverschrijdende samenwerking tussen partners uit Nederland en Vlaanderen te stimuleren, te faciliteren en te intensiveren.

7. de rechtstreekse samenwerking tussen regionale en lokale overheden daar waar mogelijk te bevorderen, teneinde meer synergie en een meer afgestemd beleid tot stand te brengen.
8. het structurele overleg binnen de ambtelijke Stuurgroep Strategische Samenwerking Vlaanderen/Nederland te stimuleren, waarbij deze Stuurgroep thematische dan wel voorwaardenscheppende activiteiten zal initiëren en coördineren, en/of flankerend zal ondersteunen. Deze activiteiten, alsmede activiteiten waarbij de verantwoordelijkheid en daadwerkelijke uitvoering bij bedrijven, kennisinstellingen en andere private partijen ligt, worden gebundeld in een “Actieplan van de Stuurgroep en van strategische partijen - Strategische Samenwerking Vlaanderen/Nederland: samenwerkingsinitiatieven en -intenties tussen Nederland en Vlaanderen op het vlak van Economie, Wetenschap en Innovatie” die de gezamenlijke agenda voor alle stakeholders zal vormen om kansen in grensoverschrijdende samenwerking te verzilveren.

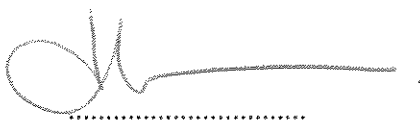
Met de ondertekening van voorliggende intentieverklaring komt de intentieverklaring van 7 april 2004 te vervallen.

Deze intentieverklaring wordt van toepassing met ingang van de datum van ondertekening. De intentieverklaring is opgemaakt in drie authentieke versies waarvan elke ondertekenaar één exemplaar ontvangt.

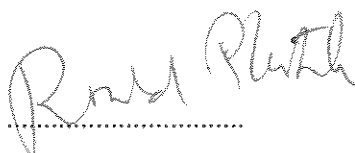
Maastricht, 17 April 2008

.....
Maria J.A. van der Hoeven
Nederlands minister van
Economische
Zaken

.....
Patricia Ceysens
Vlaams minister van Economie, Ondernemen,
Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse
Handel

.....
dr. Ronald H.A. Plasterk
Nederlands minister van
Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap

Actieplan van de Stuurgroep en van strategische partijen - Strategische Samenwerking Vlaanderen/Nederland: samenwerkingsinitiatieven en -intenties tussen Nederland en Vlaanderen op het vlak van Economie, Wetenschap en Innovatie

Inleiding

Om de internationale concurrentiepositie te versterken dienen bedrijven, kennisinstellingen, overheden en andere partijen goed samen te werken en elkaar aan te vullen en te versterken. Iedere speler heeft een eigen rol en positie en is onmisbaar in de gehele kennisketen in het benutten van de kansen die zich voordoen. Niet altijd zijn alle spelers in de kennisketen in één land te vinden. Samenwerking over de landsgrenzen biedt dan grote meerwaarde. Veel partijen werken reeds goed samen met hun partners over de grens, andere partijen zijn de samenwerkingsmogelijkheden aan het verkennen of zijn projecten aan het opstarten.

De Nederlandse Minister van Economische Zaken, de Nederlandse Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Vlaamse Minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel hebben voor de verdere versterking van de strategische samenwerking op het vlak van Economie, Wetenschap en Innovatie op 17 April 2008 een intentieverklaring tussen de overheid van Vlaanderen en Nederland getekend.

In dit document worden samenwerkingsinitiatieven beschreven die raakvlakken hebben met de Intentieverklaring, die de Intentieverklaring ondersteunen of die voor diverse partijen in Nederland en Vlaanderen thematisch van belang zijn. De verantwoordelijkheid en daadwerkelijke uitvoering van de projecten, initiatieven en processen ligt bij de partijen zelf. Samen vormen de acties een gezamenlijke

agenda voor alle stakeholders om kansen in grensoverschrijdende samenwerking te verzilveren, en brengen zij Nederland en Vlaanderen een stap dichterbij het blijven en worden van een van de meest competitieve regio's van de wereld.

Achtereenvolgens worden initiatieven op de volgende onderwerpen beschreven:

- A. Sleutelgebieden en strategische clusters
- B. Kennis- en innovatievouchers
- C. Samenwerking tussen Technische en Wetenschappelijke Attachés
- D. Samenwerking in het kader van ESFRI
- E. Stimuleren van ondernemerschap
- F. Automotive
- G. Food & Nutrition
- H. Life Sciences & Gezondheid
- I. Chemie
- J. Nanotechnologie en Embedded Systems
- K. Waterzuivering
- L. Maritiem
- M. Nieuwe Materialen
- N. Inzet op Waterstofregio
- O. Taal- en Spraaktechnologie
- P. Regionale samenwerking
- Q. Wetenschapscommunicatie

Meer voorbeelden van succesvolle grensoverschrijdende initiatieven zijn opgenomen in een publicatie die op het internet gevonden kan worden op www.kennisbijdeburen.nl en www.innode|ta.net.

Ad. A. Sleutelgebieden en strategische clusters

Van overheidswege kan synergie tussen specifieke thema's zoals genoemd in de Nederlandse Sleutelgebieden en de Vlaamse Strategische Clusters bevorderd worden:

- in de studie "Technologie en Innovatie in Vlaanderen: Prioriteiten" van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB) worden zes strategische clusters en 31 domeinen geïdentificeerd die als prioritair worden beschouwd om de innovatieve slagkracht van Vlaanderen te verhogen;
- in de Nederlandse sleutelgebieden-aanpak, gericht op sectoren, technologieën en netwerken waarin Nederland op combinaties van bedrijvigheid en kennis excelleert zijn zes Sleutelgebieden gedefinieerd.

De afgelopen maanden zijn met succes (verdere) samenwerkingsinitiatieven tussen Nederland en Vlaanderen verder verkend en, waar mogelijk, concreet uitgewerkt. In ieder geval geldt dit op het vlak van Automotive Systems, Food & Nutrition, Life Sciences & Gezondheid, Chemie, Nano Electronics en Embedded Systems, Waterzuivering, de Maritieme sector, Nieuwe Materialen, en de Waterstofregio. Bij deze initiatieven zijn spelers uit het veld verantwoordelijk voor het initiatief en de uitwerking.

Het proces van nauwere samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland kan verder evolueren naar meer structurele vormen van samenwerking waarbij de overheid de financieringsinstrumenten aanpast om gezamenlijke uitvoering van projecten door Vlaamse en Nederlandse spelers mogelijk te maken.

Dit kan diverse vormen aannemen, zoals het gezamenlijk organiseren van gemeenschappelijke oproepen, programma's, of op zich staande grotere initiatieven. Daarnaast biedt Eureka een platform en procedure voor het

stimuleren van samenwerking bij bedrijfs-R&D, waarbij elk land de eigen deelnemers ondersteunt.

Bij gemeenschappelijk projecten kunnen Vlaanderen en Nederland eigen onderzoeksgroepen financieren die deelnemen aan een gemeenschappelijk grensoverschrijdend project (co-financiering). Binnen bepaalde topics kunnen criteria aangepast worden, specifieke (sub)programma's uitgewerkt worden en gezamenlijke evaluaties georganiseerd worden.

Een verregaande samenwerking is wellicht ook mogelijk bij andere vormen van innovatiestimulering, zoals bijvoorbeeld innovatief aanbesteden. Zowel Nederland als Vlaanderen zijn betrokken in Europese projecten om deze vorm van stimulering te onderzoeken.

De organisatie's die in Nederland en Vlaanderen verantwoordelijk zijn voor ondersteuning en financiering van innovatie zullen de mogelijkheid van zo'n samenwerking en de behoefte daaraan bij het bedrijfsleven op specifieke gebieden verder onderzoeken en waar mogelijk pilotprojecten opstarten in overleg met de betrokken politieke overheden.

Ad. B. Kennis- en innovatievouchers

Vlaanderen denkt aan de uitwerking van een subsidie-instrument dat vergelijkbaar is met de Subsidieregeling Innovatievouchers in Nederland, en waarbij het ook de bedoeling is om beide instrumenten optimaal op elkaar af te stemmen en onderling uitwisselbaar te maken. Momenteel worden in Vlaanderen twee studies uitgevoerd die moeten leiden tot de ontwikkeling en implementatie van een dergelijk subsidie-instrument in Vlaanderen: een studie rond innovatievouchers, uitgevoerd door het IWT-Vlaanderen, en een studie rond de kennispijlars van de

subsiidiemaatregel Budget voor Economisch Advies (BEA), uitgevoerd door het Agentschap Economie (AE). Bij de laatstgenoemde studie is het de bedoeling na te gaan of de BEA-pijler “Kennisoverdracht” niet uit deze subsidiemaatregel zou kunnen worden gelicht om deze pijler als een apart subsidie-instrument, vergelijkbaar met de Nederlandse innovatievouchers, verder uit te werken. Rond kennis- en innovatievouchers lopen ook contacten tussen het Vlaams Agentschap Ondernemen (VLAO) en het Nederlandse Syntens, en op Europees niveau wordt momenteel een projectvoorstel rond interregionale kennisvouchers uitgewerkt in het kader van de eerste OMC-NET oproep binnen het Europese Zevende Kaderprogramma. Het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en het AE zijn betrokken als partners in dit (beoogde) consortium, terwijl de Provincie Noord-Brabant in Nederland optreedt als coördinator.

Ad. C. Samenwerking tussen Technische en Wetenschappelijke Attachés

Het concept van de Vlaamse Technologieattachés (TA's) is ontstaan uit de vaststelling dat Vlaanderen beschikt over heel wat kennis en ervaring op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, maar dat deze kennis en ervaring te weinig resulteren in nieuwe producten, nieuwe marktklare ideeën en nieuwe spin-offs. De vertaling van onderzoek naar economisch interessante producten en diensten met een internationale uitstraling heeft nood aan een extra stimulans. Met de recente aanwerving van TA's, gespecialiseerd in hoogtechnologische sectoren en actief in specifiek daaraan verbonden geografische regio's, wil Flanders Investment & Trade (FIT) hieraan alvast tegemoet komen. Momenteel lopen er ook contacten tussen FIT en het Nederlandse EVD – Internationaal Ondernemen en Samenwerken, met de bedoeling om tot een samenwerking te komen tussen de Vlaamse TA's en de Technisch Wetenschappelijke Attachés (TWA's) in Nederland.

Ad. D. Samenwerking in het kader van ESFRI

Belangrijk vanuit Vlaams en Nederlands oogpunt is om zo spoedig mogelijk een geactualiseerd totaalplaatje uit te tekenen van de Vlaamse en Nederlandse betrokkenheid in het European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI), zodat op basis van deze oefening een gecoördineerde strategie kan worden bepaald. In Vlaanderen bleek de wetenschappelijke gemeenschap actief betrokken te zijn in de voorbereiding van drie ESFRI-dossiers: PRINS (nanotechnologie), CLARIN (taaltechnologie) en LIFEWATCH (biodiversiteit databanken). Gelet op de relevantie van deze infrastructuurvoorstellen en de huidige betrokkenheid van Vlaamse onderzoeksactoren wordt nu voorgesteld om vanuit Vlaanderen de projecten CLARIN (een gedistribueerd grootschalig pan-Europees samenwerkingsverband gericht op het ontwikkelen, coördineren, aanmaken en beschikbaar stellen van een waaier taalgebonden producten en technologieën) en LIFEWATCH (een gedistribueerde pan-Europese infrastructuur die honderden databanken van binnen en buiten Europa aan elkaar zal verbinden om de evolutie van ecosystemen en de hieraan gekoppelde biodiversiteit op een duurzame wijze te kunnen opvolgen) te ondersteunen in hun voorbereidende fase. Het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) heeft hiervoor alvast een ontwerpnota aan de Vlaamse Regering opgemaakt. Aangezien zowel CLARIN als LIFEWATCH ook voorkomen op de Nederlandse ESFRI-roadmap, zullen Vlaanderen en Nederland het nodige overleg plegen tijdens de voorbereidende fase van deze onderzoeksinfrastructuren, zodat de Vlaams/Nederlandse samenwerking optimaal kan worden versterkt in de uiteindelijke werking van beide infrastructuren.

Ad. E. Stimuleren van ondernemerschap

1. Indicatoren

In het kader van het Actieplan Ondernemerschap, dat momenteel door het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) wordt uitgewerkt, zal worden gestart met een analyse welke indicatoren nuttig zijn en hoe deze indicatoren kunnen worden verkregen om een correct beeld te krijgen van het ondernemersklimaat in Vlaanderen. Nederland heeft dit in het verleden al gedaan middels bijvoorbeeld de rapportage “Het Nederlandse ondernemingsklimaat in beeld”, terwijl dergelijke cijfers voor Vlaanderen vaak niet beschikbaar zijn. Een belangrijk criterium voor een goede indicator is vergelijkbaarheid. Het voorstel is dat Nederland, gelet op zijn ervaring uit het verleden, Vlaanderen bij deze oefening helpt. Op die manier kan Vlaanderen ook komen tot indicatoren die vergelijkbaar zijn met Nederland. Voor sommige aspecten bestaan momenteel nog geen echte indicatoren. Deze zullen worden opgesteld in een gecoördineerde aanpak.

2. Actieplan Ondernemend Onderwijs

In 2006 werd in Vlaanderen het Actieplan Ondernemend Onderwijs gelanceerd. Het gaat hier om een dynamisch actieplan dat regelmatig wordt aangepast, en dat meer moet worden gezien als een “intern instrument” (bedoeld voor de betrokken overheden) dan als een actieplan voor de buitenwereld. Eén van de initiatieven die binnen het Actieplan Ondernemend Onderwijs worden gehouden is de Ondernemersklasseweek. Dat is een week waarin allerlei acties rond ondernemerschap in de schoolklassen worden georganiseerd. Bedoeling is om:

- het ondernemen te stimuleren in het onderwijs via contacten tussen onderwijs en bedrijfsleven (en dit voor alle onderwijsniveaus);
- de netwerkvorming tussen onderwijs en bedrijfsleven te vergemakkelijken;
- een positieve beeldvorming rond ondernemen te bevorderen;

- de sociale samenhang te versterken (o.a. via de rol “ouders/ondernemers”);
- bestaande initiatieven breder kenbaar te maken;
- de leerlingen die kiezen voor een opleiding tot zelfstandige er goed op voor te bereiden.

Vlaanderen onderzoekt momenteel bij welke week de Vlaamse Ondernemersklasseweek het best kan worden aangesloten. Zo zal in het najaar een vergelijkbaar initiatief op het niveau van de EU plaatsvinden, en bestaat er ook al de Global Entrepreneurship Week waarin tal van (ook Europese) landen nu al participeren. Het verdient aanbeveling dat Vlaanderen en Nederland deze initiatieven optimaal op elkaar afstemmen en in de mate van het mogelijke ook gezamenlijk uitwerken.

3. Opentrekken van initiatieven

Een project/initiatief rond het stimuleren van ondernemerschap dat al loopt in Vlaanderen zou, daar waar de initiatiefnemers er meerwaarde in zien, kunnen worden uitgebreid naar Nederland en omgekeerd. Mogelijke voorbeelden in Vlaanderen zijn Flanders DC Fellows (www.flandersdc.be), Vlaamse Jonge Ondernemingen – VLAJO (www.vlajo.org) en DREAM (www.dream-it.be).

4. Centre for Entrepreneurship

Het Centre for Entrepreneurship Maastricht en het Centre for Entrepreneurship in Vlerick Leuven zijn met elkaar in dialoog over de mogelijkheden om een module ondernemen in Vlaanderen (voor de Nederlandse studenten) en een module ondernemen in Nederland (voor Vlaamse studenten) te ontwikkelen en in hun programma's op te nemen.

De directeur van het Centre for Entrepreneurship in Vlerick Leuven neemt reeds deel aan de adviescommissie o.l.v. Wim Dik, die de Nederlandse Centres of Entrepreneurship heeft beoordeeld.

Het Centre for Entrepreneurship Maastricht werkt al samen met de Universiteit Hasselt, waar ze binnen de Minor Moleculaire Levenswetenschappen en Biomedische wetenschappen een gezamenlijk blok ondernemerschap ontwikkeld hebben.

Er wordt op dit moment tevens de mogelijkheid onderzocht om een “Euregional Enterprising course” op te zetten in samenwerking met ook Duitstalige partners voor ondernemers (in spé) die een bedrijf in Nederland, Vlaanderen of Duitsland willen opzetten dan wel uitbreiden.

Ad. F. Automotive

De Automotive industrie is voor zowel Vlaanderen als Nederland een belangrijk onderdeel van de industriële economie. De maatschappelijke belangstelling voor verbetering van het milieu en mobiliteit op de weg creëert nieuwe kansen voor de sector. Daarbij spelen bedrijven in op de behoefte aan lichtere constructies en meer efficiënte verbrandingsmotoren. Ook richten partijen uit de elektronica en ICT-industrie zich op nieuwe generaties van navigatiesystemen en communicatie tussen voertuigen.

De sector als geheel in Vlaanderen en Nederland is sterk internationaal gericht en gezamenlijk onderzoek is eerder regel dan uitzondering. De Automotive sector is van mening dat hij een belangrijke bijdrage kan leveren aan de toekomstige duurzame economische groei in beide landen.

Internationale samenwerking in bijvoorbeeld technologische O&O-activiteiten en onderwijs zijn van groot belang voor de Automotive sector. De ambitie in 2008 en 2009 is het intensiveren van de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen. Hiertoe zijn een aantal initiatieven gepland:

- er is een structureel overleg tussen het Nederlandse High Tech Automotive Systems (HTAS) en het Vlaamse Flanders Drive in het leven geroepen;
- er wordt gezocht naar verdere uitbreiding van de samenwerking tussen de Nederlandse HBO's en de TU's met de onderwijs- en kennisinstellingen in Vlaanderen;
- in september 2008 zal een brokerage event namens de Vlaamse en Nederlandse sector georganiseerd worden, gericht op verbetering van de contacten tussen bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen in de beide landen;
- de ambitie is om de Vlaams/Nederlandse samenwerking rond lopende grensoverschrijdende automotive samenwerkingsprojecten en –initiatieven zoals automotiveNET.eu en Network of Automotive Regions uit te breiden. Zo wil AutomotiveNET.eu de automotive industrie in de Euregio Maas/Rijn nieuwe innovatie-impulsen geven door bedrijven als partner samen te brengen en pilootprojecten van technologische samenwerking over de grenzen heen tussen bedrijven en met O&O-centra te genereren;
- de Vlaamse en Nederlandse Automotive sector kunnen gaan kijken of ze innovatieve oplossingen kunnen aanreiken bij het – grensoverschrijdend – invoeren van de “slimme kilometerheffing”.

Ad. G. Food & Nutrition

Op het terrein van Food & Nutrition vinden diverse activiteiten plaats, gericht op versterking van de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen, en ook met Noordrijn-Westfalen. Op 12 maart jl. hebben het Vlaamse Flanders Food (FF), het Duitse Food-Processing Initiative en de twee Nederlandse partijen FoodConnectionPoint en Food Valley de handen ineen geslagen. Al deze partijen zijn belangrijke onderzoeks- en productieclusters in Europa, opererend op de wereldmarkt en verbonden met alle relevante netwerken en met de ambitie om de

concurrentie en innovatie in de sector te stimuleren. Zij onderkennen dat interregionale samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen de concurrentiepositie van de sector kan versterken. Tegen deze achtergrond zullen zij de (innovatieve) samenwerking tussen betrokken relevante partijen in de regio stimuleren. De partijen willen een top-innovatie food-regio, genaamd FOODSPOT, creëren. Deze regio kan ontwikkeld worden in het centrum van de wereld-food-sector. Hier zullen de “food-products” van de toekomst ontwikkeld worden. Het FOODSPOT-initiatief staat open voor andere overeenkomstige regio's en initiatieven, waaronder nadrukkelijk Greenport Venlo, gelegen in het brandpunt van geografische scope van FOODSPOT.

De Stichting Food & Nutrition Delta (FND) en FF hebben in 2006 eerste verkennende gesprekken met elkaar gehad waarbij informatie is uitgewisseld over de initiatieven, doelen en activiteiten in beide landen. Als gevolg van dit eerste contact heeft FF deelgenomen aan de “Food Bijeenkomst – Internationaal Innoveren” die FND op 5 november 2007 heeft georganiseerd.

Ook vanuit het Innovatieprogramma Food and Nutrition Delta vinden samenwerkingsinitiatieven met Vlaanderen plaats. De ambitie van beide landen is om meer samenwerking te zoeken daar waar de sectoren elkaar kunnen versterken. De volgende acties komen daarbij naar voren:

- bij relevante evenementen die in 2008 en volgende jaren worden georganiseerd, zullen FND en FF elkaar betrekken. Het betreft bijvoorbeeld de samenwerking binnen een regionaal Food & Nutrition evenement dat in Zuidoost Nederland georganiseerd gaat worden;
- er zal vanaf 2008 een verdere uitwisseling van best practices plaatsvinden;
- er zal worden nagegaan op welke wijze de FND innovatiemakelaars kunnen makelen en schakelen met bedrijven en kennisinstellingen in Vlaanderen en

- op welke wijze bedrijven inzicht krijgen in faciliteiten die over de grens beschikbaar zijn;
- om de samenwerking tussen bedrijven uit Nederland en Vlaanderen vorm te geven, wil men het kader dat wordt geboden door EUREKA benutten.

Ad. H. Life Sciences & Gezondheid

Het Nederlandse Innovatieprogramma Life Sciences & Gezondheid (LS&G) beslaat het terrein van de medische life sciences en de medische technologie. De drie belangrijkste doelstellingen binnen het LS&G programma betreffen de doorgroei van jonge hightech MKB-ers, netwerkvorming en het wegnemen van knelpunten binnen het LS&G-klimaat (o.a. human capital en wet- en regelgeving). Om deze doelstellingen te bereiken is een goede samenwerking met de buurlanden van groot belang. Om nadere invulling te geven aan toekomstige samenwerking is contact gelegd met Flanders Bio en het Vlaams Instituut voor Biotechnologie (VIB). Samen zal worden gezocht naar punten waarop de samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland verder kan worden uitgewerkt. Gedacht wordt onder andere aan facility sharing, een gezamenlijke human capital agenda en harmonisatie van wet- en regelgeving.

De lopende contacten tussen VIB en het Nederlandse Regieorgaan Genomics zijn een goed voorbeeld van Vlaams/Nederlandse samenwerking en kunnen mogelijk verder worden uitgebreid naar concrete samenwerking die gericht is op valorisatie door het bedrijfsleven. Hierbij kan gedacht worden aan translationeel onderzoek, publiek/private samenwerking op het gebied van toegepast onderzoek, biobanken en groei van life sciences bedrijven.

Ad. I. Chemie

Op het terrein van de chemie lopen tussen Nederland en Vlaanderen diverse samenwerkingsactiviteiten, dan wel worden nieuwe initiatieven gestart. Enkele van deze activiteiten worden in deze paragraaf nader toegelicht.

1, Polymeren

Het Nederlandse Polymeren Innovatieprogramma speelt in op de kansen en uitdagingen waar de polymeersector voor gesteld wordt. Het DPI Value Centre streeft naar samenwerking in de (Eu)regio voor gezamenlijke economische groei-, valorisatie-, exploitatie- en duurzaamheidsinitiatieven gericht op de vertaling van bestaande kennis op het gebied van polymeren (grondstoffen en additieven, zowel gebruik als hergebruik) naar zowel toepassingen en producten als oplossingen voor markt- en maatschappelijke prioriteiten. Het DPI Value Centre heeft hiervoor al concrete activiteiten en contacten met Vlaanderen (Vlaams Kunststofcentrum – VKC), namelijk nieuwe grensoverschrijdende kennis en business netwerken opzetten en tegelijkertijd bestaande netwerken in de polymeer waardeketen versterken. Het doel is om samen met het Nederlandse MKB actief betrokken te raken in gezamenlijke development en business projecten met Europese partners. In het begin zal de focus hierbij sterk liggen op het verder uitbouwen van de relaties in het netwerk uit de regio Vlaanderen. Dit leidt tot het organiseren van events en workshops van clusters van MKB. Deze events en workshops bevatten marktgedreven thema's, waarbij het doel is dat de deelnemers ideeën ontdekken voor gezamenlijke business kansen (business dating).

Vervolgstappen kunnen zijn het verder ontwikkelen van business roadmaps voor veelbelovende kansgebieden en het daadwerkelijk opstarten van gezamenlijke (business) development projecten.

In nabije de toekomst is het mogelijk dat binnen het bestuur van het DPI Value Centre een vertegenwoordiger uit Vlaanderen zou toetreden.

2. Procestechniek in het onderwijs

Er is een concentratie van procestechniekbedrijven langs de grens met Vlaanderen:

- het Sloegebied;
- het kanaal Gent – Terneuzen;
- Moerdijk – Bergen O/Z – Antwerpen;
- Oss – Tessenderlo – Zuid Limburg.

Procestechniek is internationaal georiënteerd en bedrijven langs de grens nemen mensen van over de grens graag in dienst, zolang ze maar goed zijn opgeleid.

Maar de vraag naar “procestechniekers” in de grensstreek Nederland – Vlaanderen is groter dan het aanbod.

In Nederland is procestechniek een erkende leerrichting in het MBO, met vier opleidingsniveaus die erkend zijn door het bedrijfsleven. In Vlaanderen bestaat een dergelijke opleiding niet. Het technisch onderwijs is georganiseerd in TSO en BSO (Technisch- en Beroeps- Secundair Onderwijs); leerlingen zijn 12 – 18 jaar; veel TSO'ers gaan verder studeren, bijvoorbeeld aan een Nederlandse HBO. BSO is praktisch gericht met veel stage en sluit aan op directe tewerkstelling.

Deze situatie, het niet op elkaar afgestemd zijn van de opleiding, is dus zowel een belemmering (grensstreekbedrijven krijgen niet genoeg goed opgeleide mensen) als een kans (afstemming onderwijs en grotere instroom naar procestechniek). Scholen (ROCs in NL) aan weerszijden van de grens zijn van plan een Interreg project hierover te starten.

3. Clinics voor onderwijsinstellingen

De Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie – VNCI is onlangs gestart met clinics voor onderwijsinstellingen om jongeren met passieve of actieve belangstelling te interesseren voor opleiding in chemie en voor het structureel ontsluiten van wetenschappelijke kennis met als doel de kennis van de chemie van

alledag te vergroten en zo onder andere bij te dragen aan een positiever imago van de chemie. Dit laatste gebeurt via Kennislink. Voor de clinics is samenwerking met Vlaanderen mogelijk, bijvoorbeeld door een aantal zittingen speciaal voor Vlaanderen te houden, of speciaal voor de grensgebieden.

4. Oefenfabriek

In Zuid-Nederland is onlangs binnen het Scheepvaart en Transport College de Oefenfabriek in Brielle geopend. De Oefenfabriek bestaat uit negen procesunits waarin de nieuwste technologieën zijn ondergebracht. De oefenfabriek in Brielle is een unieke faciliteit voor:

- opleiding tot procesoperator (MBO/4);
- marktplaats voor toeleveranciers en procesindustrie (marktpartijen);
- focuspunt en instrument om kennisontwikkeling te stimuleren (kennisinstellingen HBO/WO).

Op verschillende plaatsen in Nederland, België en Duitsland kun je opgeleid worden tot procesoperator (BOL/MBO/4), echter de trainingsfaciliteiten in Brielle onderscheiden zich in bijzondere mate. Niet voor niets participeren ruim 160 bedrijven in dit project.

Het is dus goed mogelijk om de basisopleiding op diverse plekken in onze EU-regio te volgen en vervolgens in een unieke trainingsmodule je te kwalificeren als “star”operator. Een belangrijke verbijzondering op het gewone Vapro-diploma. Deltalinqs is met het STC in gesprek om daar een specifiek (geborgd) keurmerk aan te verbinden.

5. Biobased economy

De Nederlandse overheidsvisie Biobased economy is in oktober 2007 naar de Tweede Kamer gestuurd. Deze visie presenteert een beleidsagenda, waarin eveneens het belang van de ontwikkeling van bioraffinage en witte biotechnologie wordt benadrukt. Door bioraffinage-technologie kan biomassa zo volledig

mogelijk verwaard worden en ingezet voor de co-productie van voedsel/veevoeder, materialen, biobrandstoffen en energie. De sterkte van de agro-sector en de chemie in Nederland biedt voor deze ontwikkelingen een stevig fundament. Ook in Noordrijn-Westfalen en Vlaanderen worden (witte) biotechnologie, respectievelijk chemie als sterktes geïdentificeerd. Uitwisseling van kennis en informatie is dan een eerste belangrijke stap om mogelijke samenwerking vorm te geven.

6. Proeffabriek rond bio-energie

Concrete samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen kan plaatsvinden in een specifiek project op het gebied van bio-energie rond Gent – Terneuzen rond een kenniscentrum met proeffabriek en een niet-concurrentieel centrum voor onderwijsdoelstellingen.

De kanaalzone Terneuzen-Gent heeft nu al de positie van grootse biofuel-port van Europa verworven met 1200 kiloton per jaar. Groter dan Rotterdam, Antwerpen, Hamburg en Duinkerken. Ondernemingen als Cargil, Nedalco, Biofueling, Oleon, Roosendaal Energy en BMCT zijn plants aan het voorbereiden en aan het bouwen. De bedrijven onderzoeken nu de mogelijkheid om gezamenlijk een proeffabriek te bouwen en te exploiteren.

7. Proeffabriek rondom biofuels

Vanwege de snelheid waarmee de kennisontwikkeling gaat is het voor veel bedrijven onmogelijk om alle ontwikkelingen bij te houden. Er is dan ook grote behoefte aan kennis en informatie. Daarnaast is de vraag naar pilot- en praktijkonderzoek groot. In de industriële biotechnologie is modellering en opschaling namelijk veel minder makkelijk dan in de “klassieke chemie”. Alle bio-gebaseerde bedrijven hebben behoefte aan kleine pilot-installaties. Omdat deze zeer kostbaar zijn is er bij veel bedrijven interesse om middels een proeffabriek gezamenlijke pilot-installaties te hebben en te exploiteren.

Om dit te realiseren is een Vlaams/Nederlands consortium gevormd van achttien bedrijven (vanuit Vlaanderen onder de vlag van Ghent Bio-Energy Valley), vijf kennisinstellingen en een aantal publieke partijen. Naast kennismakelen en de toepassing van nieuwe technologieën zullen er ook miniplants komen voor onderwijstoepassingen. Dit grensoverschrijdend opererende centrum zal drie functies gaan vervullen:

- het leveren en verspreiden van informatie op het gebied van de industriële biotechnologie;
- het exploiteren van een pilot-installatie voor pilot-proeven door de bedrijven;
- het dienen als een “etalage” om de regio zichtbaar te maken als hét centrum van bio-gebaseerde producten en processen. In een open setting zal voorlichting plaatsvinden naar een breed publiek.

8. Nieuwe bedrijvigheid met focus op open innovatie

Er is grote belangstelling in Vlaanderen voor de actielijn Centre for Open Chemical Innovation (COCI) van de Regiegroep Chemie. Hiervoor is contact met Essencia. In Nederland worden fysieke locaties van COCI opgezet rond een thema, bijvoorbeeld Chemelot (Geleen) rond Materialen en Amsterdam rond Energie en Duurzaamheid. Een ander thema dat opgezet zou kunnen worden is Biotechnologie. De ambitie is goede afstemming tussen Vlaanderen en Nederland op te zetten.

Ook is er lidmaatschap vanuit Vlaanderen en Nederland in het European Chemical Regional Network – ECRN. Dit heeft in 2007 onder meer geleid tot een gezamenlijke actie in Aken tussen Vlaanderen, Noordrijn-Westfalen en Nederland(s Limburg). Essencia was hier nauw bij betrokken.

Ad. J. Nanotechnologie en Embedded Systems

Diverse samenwerkingsactiviteiten tussen Nederland en Vlaanderen op de gebieden van Nanotechnologie en Embedded Systems zijn in gang gezet of worden op dit moment opgepakt. Drie zaken komen daarin expliciet naar voren.

1. Point One en Pictor

Binnen ITEA2 en MEDEA+ is een aanzet gegeven voor meer samenwerking tussen innovatieve clusters zoals Point One in Nederland en Pictor in Vlaanderen. Point One en Pictor zijn elkaars natuurlijke tegenhanger. Net als Point One speelt Pictor binnen het ICT-veld een belangrijke verbindende rol tussen partijen. Een concreet resultaat voor meer samenwerking tussen innovatieve clusters is de Intercluster call die onder het ITEA2 programma is uitgevoerd. Een direct vervolg daarop is een aantal bijeenkomsten die door het ITEA2 office in Nederland is gefaciliteerd om innovatieve clusters bij elkaar aan tafel te krijgen om gezamenlijk knelpunten te identificeren die een betere samenwerking tussen de clusters in de weg staan. De eerste geïdentificeerde knelpunten staan innovatie wel in de weg, maar hebben vaak niet direct met O&O te maken. Pictor en Point One zijn beide actief betrokken bij dit initiatief.

- Er zal worden gewerkt aan een manier om inzicht te krijgen in elkaars competenties. Door bijvoorbeeld “yellowpages” per cluster op te stellen waarin de andere clusters inzage kunnen krijgen.
- Er wordt onderzocht of gezamenlijk kan worden gewerkt aan roadmaps en strategische onderzoeksagenda’s.
- Tevens zal worden onderzocht of projectresultaten uit O&O-samenwerkingsprojecten niet beter te ontsluiten zijn voor nieuwe projecten of de achterban van de innovatieve clusters.

- Een concreet voorbeeld: steeds vaker wordt in een project een open source tool ontwikkeld ten behoeve van het project, maar na afloop van een project belandt de tool nogal eens op een plank. In ITEA verband wordt de mogelijkheid onderzocht om rond open source een evenement te organiseren in mei 2008. Zowel Pictor als Point One zullen hierbij aanwezig zijn.

2. Holst: samenwerking tussen TNO en IMEC

Eén van de duidelijkste exponenten van een directe Nederlands/Vlaamse samenwerking is het Holst Centrum. Ontstaan in 2005 door een directe samenwerking tussen IMEC uit Leuven en TNO in Nederland vervult het Holst Centrum een steeds belangrijker wordende rol binnen het innovatielandschap. Er wordt gezorgd voor verankering van kennis en relaties tussen Nederland en Vlaanderen en voor een goede afstemming tussen de competenties die binnen het Holst Centre en binnen IMEC worden ontwikkeld.

In het Holst Centre werken IMEC en TNO samen op het terrein van micro-electronica. De eerste fase van opbouw is afgerond. Het Holst centra heeft bewezen positieve effecten op de regionale economie. Dit is o.a. zichtbaar in economische voordelen, werkgelegenheid en kennisopbouw voor beide landen. Het Holst Centre heeft internationale exposure en zet Nederland en Vlaanderen internationaal op de kaart en trekt wereldwijd gekwalificeerde onderzoekers aan, momenteel werken er mensen afkomstig uit 18 verschillende landen.

IMEC en TNO willen de effectiviteit van het Holst Centre op de regionale economie verder verbeteren en gaan onderzoeken of zij in samenwerking met de Vlaamse en Nederlandse overheid het Businessplan Holst Centre ook van specifieke prestatie-indicatoren voor de Vlaamse economie kunnen laten voorzien. Ook gebruiken TNO en IMEC dit jaar om het organisatiemodel te optimaliseren.

Beide organisaties hebben de intentie om hun samenwerking te intensiveren en gaan dit nader onderzoeken. Dit zou kunnen leiden tot nieuwe onderzoekscentra, gebaseerd op het businessmodel van het Holst Centre, gevestigd in Vlaanderen of in Nederland.

3. Relatie Technologie en Innovatie in Vlaanderen: Prioriteiten.

De studie “Technologie en Innovatie in Vlaanderen: Prioriteiten” van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB) maakt het mogelijk om een relatie te leggen met de innovatieprogramma’s in Nederland. Echter, omdat Point One is georganiseerd langs enabling technologieën is het niet mogelijk om een cluster aan te duiden waarmee Point One zou moeten gaan samenwerken. In alle zes in het Vlaamse rapport gedefinieerde clusters liggen kansen voor Point One, op een vergelijkbare manier waarop er voor Point One ook samenwerkingskansen liggen met de meeste andere Nederlandse innovatieprogramma’s.

Ad. K. Waterzuivering

Een eerste Nederlandse inventarisatie van onderzoeksthema's die actueel zijn, levert op dat er in Vlaanderen behoefte is aan kennis en producten op het gebied van waterschaarste en –hergebruik. Met de Universiteit van Aken lopen contacten, maar ook met de universiteiten van Gent en Leuven. Een verdere gezamenlijke inventarisatie lijkt zinvol, met name over hoe het MKB/KMO, grote bedrijven en andere partijen aansluiting kunnen vinden bij deze programma's. Dit wordt overigens ook nagestreefd door de op te zetten "paraplu" onder het EUREKA instrument. Het grote voordeel voor het Nederlandse Innovatieprogramma Waternet voor samenwerking met deze regio's is de snelheid van handelen. Het opzetten van gezamenlijke activiteit met alle regio's is immers relatief eenvoudig. Een belangrijk uitgangspunt van alle innovatieprogramma's is vraagsturing. Het ligt dan ook voor de hand dat bij gezamenlijke inventarisaties met Vlaanderen dit ook het hoofduitgangspunt blijft.

Ad. L. Maritiem

Vlaanderen stelt voor de Vlaams/Nederlandse samenwerking op het vlak van maritiem onderzoek toe te spitsen op een geïntegreerde aanpak voor Ruimtelijke Planning op Zee (Marine Spatial Planning – MSP) en een geïntegreerd kustzonebeheer (Integrated Coastal Zone Management – ICZM) op basis van duurzame indicatoren. Streefdoel is te komen tot een strategisch samenwerkingsverband tussen Vlaanderen en Nederland aangaande een innovatieve benadering om de toegang tot de Scheldemonding op te volgen op basis van een set (deels nog te ontwikkelen) indicatoren. Dit kadert ook in de doelstellingen van het Maritiem Beleid van de EU, en Vlaanderen en Nederland kunnen hierin een voortrekkersrol spelen en als voorbeeld dienen voor andere landen. Voorwaarde is dan wel dat Vlaanderen en Nederland als eerste deze

indicatoren kunnen voorstellen. Rond MSP en ICZM wordt al geruime tijd overleg gepleegd tussen Vlaanderen en Nederland. Het door Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) uitgewerkte beleidsvoorstel zal op korte termijn worden afgepunt met de beoogde strategische partners in Nederland om te komen tot een concreet samenwerkingsprogramma.

Ad. M. Nieuwe Materialen

Het begin 2008 gestarte Nederlandse Innovatieprogramma Materialen (M2i) heeft de ambitie om uit te groeien tot een internationaal “center of excellence”. Verdere uitbreiding van de internationale samenwerking is daarom een belangrijke doelstelling van het M2i-programma. M2i en de Katholieke Universiteit Leuven werken samen en M2i voert momenteel ook gesprekken met de Vlaamse multinational Bekaert voor mogelijk toetreding als partner in M2i. Het in de studie “Technologie en Innovatie in Vlaanderen: Prioriteiten” van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB) genoemde cluster Nieuwe Materialen - Nanotechnologie - Verwerkende Industrie biedt veel aanknopingspunten voor samenwerking met M2i. M2i is graag bereid om de mogelijkheden voor samenwerking met Vlaanderen verder te onderzoeken en heeft de ambitie om op korte termijn hierover met relevante Vlaamse partijen in overleg te treden. Ook binnen het IWT-Vlaanderen bestaat de indruk dat er goede mogelijkheden zijn voor samenwerking. IWT zal binnenkort een voorstel doen voor relevante Vlaamse gesprekspartners voor M2i.

Ad. N. Inzet op Waterstofregio

In het kader van de interregionale samenwerking gaan Vlaamse en Nederlandse bedrijven (Solvicore, Nedstack, Lindegas, Hydrogenics, Daf, VDL,

Staatsbosbeheer, Westerlund, Nacco, Shell, DSV, Vialle) en kennisinstellingen (VITO, Universiteit Gent, TNO) samenwerken om een waterstofregio te realiseren met internationale allure. De waterstofregio moet leiden tot een toename van economische activiteiten, acceptatie van waterstoftoepassingen in bedrijfsprocessen, toename van hoogwaardige arbeidsplaatsen en gebruik van duurzame en schone energie. Onderdeel van de samenwerking is het implementeren van een fysieke waterstofinfrastructuur, het oprichten van een expertisecentrum met drie waterstoftechnologie innovatielijnen, een onderwijsprogramma voor opleidingen en drie industriële pilots voor maritiem, logistiek en transport. De bedrijven investeren in kennis, materialen en mensen. Momenteel wordt het plan ontwikkeld met een omvang van 15 miljoen euro en een looptijd van vier jaar. Het plan wordt ingediend in Interreg IV.

Ad. O. Taal- en spraaktechnologie

Sinds jaar en dag werken Vlaanderen en Nederland nauw samen op het vlak van (Nederlandstalige) taal- en spraaktechnologie (TST[N]). Deze samenwerking heeft onder meer geresulteerd in het gezamenlijke Vlaams/Nederlandse onderzoeks- en stimuleringsprogramma STEVIN (www.stevin-tst.org). STEVIN, wat staat voor Spraak- en Taaltechnologise Essentiële Voorzieningen In het Nederlands, heeft als doelen:

- het stimuleren van de taal- en spraaktechnologische sector in Vlaanderen en Nederland door het financieren van strategisch onderzoek, het stimuleren van de vraag naar taal- en spraaktechnologische producten en het bevorderen van netwerking en kennisoverdracht, om op die manier de innovatiecapaciteit van deze sector verder te versterken;
- het realiseren van een adequate digitale taalinfrastructuur (d.w.z. het geheel van taaldata en -instrumenten die nodig zijn om taal- en spraaktechnologische toepassingen te kunnen ontwikkelen) voor het Nederlands, zodat de positie

van het Nederlands in de moderne informatie- en communicatiewereld kan worden gevrijwaard en verder versterkt.

STEVIN is officieel van start gegaan op 15 september 2004, en de laatste projecten lopen af tegen eind 2010. Het totaalbudget voor dit programma bedraagt 11,4 miljoen euro en wordt gezamenlijk gedragen door de betrokken Vlaamse en Nederlandse overheden. Belangrijk is dat Vlaanderen en Nederland deze samenwerking voortzetten en samen met het betrokken bedrijfsleven en kennisinstellingen gaan nadenken over een eventueel vervolgprogramma op STEVIN, en dat hiervoor ook alvast de nodige (beleids)voorbereidende maatregelen worden getroffen. Waar STEVIN nog grotendeels een (basis)onderzoeksprogramma is (met nadruk op de realisatie van de digitale taalinfrastructuur voor het Nederlands), zou een vervolgprogramma meer de klemtoon leggen op technologieoverdracht en de realisatie van TST[N]-toepassingen. Een grote(re) (financiële) betrokkenheid van het bedrijfsleven bij dit programma is dan ook een vereiste. Enkele mogelijke applicatiedomeinen daarbij zijn Independent Living (i.e. ouderen en hulpbehoevenden langer en/of gemakkelijker zelfstandig laten leven), e-Health (bijvoorbeeld vereenvoudiging van processen bij medische dossiers), e-Government (bijvoorbeeld vereenvoudiging van administratieve processen en het verbeteren van dienstverlening en informatieverschaffing aan de burgers), onderwijs (bijvoorbeeld taallessen en taaltesten) en hulpmiddelen voor mensen met communicatieve beperkingen. In het kader van “e-Government” kunnen de Vlaamse en Nederlandse overheden ook (eventueel gezamenlijk) initiatieven nemen om TST[N] te integreren in overheidsdiensten via het “Innovatief Aanbesteden van Overheidsopdrachten” in Vlaanderen en/of het – vergelijkbare – Nederlandse model “De Overheid als Launching Customer”. Beide modellen hebben tot doel overheden ertoe te bewegen innovatieve toepassingen of producten aan te schaffen om daarmee (beleids)doelstellingen te realiseren en

tegelijktijd innovatie te stimuleren. In Nederland wordt alvast een traject uitgewerkt waarbij SenterNovem zou optreden als “Launching Customer” van TST[N].

Ad. P. Regionale samenwerking

1. Eindhoven-Leuven-Aachen triangle (ELAt) 2004-2008

De drie steden Eindhoven, Leuven en Aken, die één van de meest toonaangevende Europese toptechnologie regio's markeren, werken al sinds 2004 nauw met elkaar samen. Ten behoeve van een gemeenschappelijke innovatiestrategie zijn verkenningen uitgevoerd en verschillende waardevolle resultaten bereikt. Te denken valt o.a. aan:

- het beter in kaart brengen van de economische en innovatieve potentie en prestatie van de ELAt regio;
- het verbeteren van het inzicht in grensoverschrijdende clusters;
- de ELAt Master Class in High Tech Entrepreneurship;
- een gezamenlijk investment forum.

De ervaring die inmiddels is opgedaan moedigt aan om een volgende stap te zetten. De propositie van ELAt is het creëren van meer schaal (massa) op cruciale kennisdomeinen en het verbinden van de zwaartepunten tot een innovatie ecosysteem. In ELAt verband staan de regio's gezamenlijk sterker in de internationale concurrentiestrijd tussen kennisregio's, dan elk voor zich. Voor de komende jaren staan daarom de volgende doelen en resultaten op de agenda:

- bevorderen van kennissamenwerking door het vergroten van transparantie binnen ELAt van kennisinstellingen, bedrijven en kenniswerkers en het daartoe ontwikkelen van een passend (markt)instrumentarium;

- (door)ontwikkeling van bestaande clusteraanpak op excellentiegebieden. Faciliteren van nieuwe combinaties op kennisgebieden en kennisvalorisatie/commercialisering. Het versterken van platforms en programma's voor samenwerking, aandacht voor het aantrekken van kenniswerkers, en het aantrekken van funding om de ontwikkeling van innovatieve producten en diensten mogelijk te maken. Het versterken van het aanbod voor facility sharing, visieontwikkeling en roadmapping voor de grensoverschrijdende clusters. Speciale aandacht is er ook voor het identificeren van "Strategic Innovation Agendas" in het kader van het European Institute of Innovation and Technology, die als startpunt dienen voor het inrichten van Kennis en Innovatie Gemeenschappen waarin ELAt een nucleus vormt.
- verdergaande inzet op het stimuleren en ondersteunen van high tech ondernemerschap en toegang tot investeerders om in economische zin maximaal te profiteren van de open innovatiestructuren die inmiddels binnen de ELAt-regio aanwezig zijn. (verankeren in bestaande curricula van universiteiten en het ontwikkelen van een gezamenlijk aanbod op vraag van de industrie). Hiertoe wordt het concept van een (virtual) Entrepreneurship Centre ontwikkeld met aandacht voor:
 - o wetenschappelijk onderzoek naar ondernemerschap, technologie en innovatie;
 - o educatie (o.a. afstemming van curricula, maatgesneden programma's voor bedrijven);
 - o activiteiten op het terrein van ondersteuning van high tech starters en incubatie;
 - o investment fora en meer kritische massa en kwaliteit van investeringsproposities om (risico)kapitaalverstrekkers aan te trekken;
- ELAt betreft drie landen, Nederland, België (Vlaanderen) en Duitsland (Noordrijn-Westfalen) die elk hun eigen nationale subsidieprogramma's

hebben met telkens andere criteria, andere regels, andere calls en andere timing (startdata). Indien gezamenlijke projecten in ieder deelnemend land afzonderlijk ingediend zouden worden is het in ieder land op zich niet compleet en dus niet levensvatbaar. Een afzonderlijke aanvraag in de drie landen brengt een groot afbreukrisico met zich mee als het project niet in alle drie de landen (tegelijk) goedgekeurd zou worden. Stroomlijning van het subsidie-instrumentarium verdient zeer veel aanbeveling;

- bevorderen van proximity binnen de ELAt-driehoek door investeringen in de fysieke infrastructuur (weg, rail, glas) op de ELAt-regio te projecteren en daarmee beter aan te sluiten op Europese gateways. Belangrijke zijn hierbij vooral HST-Connect en grensoverschrijdende auto(snel)wegverbindingen;
- afspraken maken over de marketing van ELAt en de wijze waarop dit een plek krijgt binnen de eigen marketing van de partners: bedrijven, kennisinstellingen en overheden in de kennisdriehoek.

2. Casebeschrijving ELAt Master Class in High Tech Entrepreneurship

Sinds het begin van de samenwerking is er veel aandacht besteed aan de ondersteuning voor start-ups, ondernemerschap en de toegang tot investeerders. Regionale ontwikkelingsmaatschappijen, universiteiten en intermediairen hebben allen een self-assessment uitgevoerd op de regionale ondersteuningsstructuren voor start-ups. Op basis van de resultaten daarvan is o.a. een gemeenschappelijke actie voortgekomen: de ELAt Master Class in High Tech Entrepreneurship. Deze master class is uniek. De primaire doelgroep bestaat uit universitaire spin-offs, maar is op termijn natuurlijk uit te breiden. De master class omvat een intensief driedaags programma dat het brede spectrum afdekt van de uitdagingen die high tech starters tegenkomen bij het opzetten van een succesvolle onderneming. Deelnemers krijgen toegang tot ervaringen en terugkoppeling van een groot aantal experts in high tech start-ups: ondernemers, entrepreneurs, seed & early stage investoren, spin-offs en juridische coaches.

3. Samenwerkingsovereenkomst Provincie Nederlands Limburg, Provincie Vlaams-Brabant, Provincie Belgisch Limburg en de universiteiten van Leuven, Hasselt en Maastricht.

De samenwerkingsovereenkomst tussen deze partijen is erop gericht om via een gemeenschappelijke krachtenbundeling een bijdrage te leveren aan het bereiken van de Lissabondoelstellingen door de Europese Commissie en het realiseren van een krachtige grensoverschrijdende Technologische Topregio, een streven dat bovendien in lijn ligt met de geïstitutionaliseerde samenwerking tussen de Nederlandse en Vlaamse overheid.

Welbeschouwd vormt de voorgenomen samenwerkingsovereenkomst tussen de Provincies in Nederland en Vlaanderen en hun universitaire partners een onderdeel binnen een grotere geografische eenheid, namelijk een economisch en innovatief samenhangend gebied dat van Vlaanderen via Limburg naar Noordrijn-Westfalen loopt.

Partners streven ernaar om de feitelijke samenwerkingsovereenkomst af te ronden begin 2008. Deze partners zijn:

- Provincie Nederlands Limburg
- Provincie Vlaams-Brabant
- Katholieke Universiteit Leuven
- Universiteit Hasselt
- Universiteit Maastricht
- Provincie Belgisch Limburg

Inhoudelijk zal de samenwerking zich richten op het verbeteren van het competitieve vermogen van de regio en de respectievelijke partners met betrekking tot met name de volgende drie gebieden:

- 1) technologie en kennistransfer;

- 2) opleiding, wetenschap en kenniswerkers;
- 3) gemeenschappelijke lobbying.

Integraal onderdeel van de samenwerkingsovereenkomst is het opstellen van 15 tot 20 concrete structuurversterkende samenwerkingsprojecten tussen de partners. De projecten en activiteiten dienen in de eerste plaats te passen binnen de hierboven aangegeven gebieden, maar dienen ook aan te sluiten bij de respectievelijke beleidskaders van de deelnemende actoren, inclusief de landelijke/federale beleidsmatige zwaartepunten.

Ad. Q. Wetenschapscommunicatie

In de loop van de voorbije jaren is op ad hoc basis al heel wat concrete samenwerking tot stand gekomen tussen de belangrijkste spelers in Vlaanderen (Flanders Technology International en Technopolis) en Nederland (Industrion en NEMO). Het is belangrijk om nu ook meer gestructureerde vormen van samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland uit te werken. Vanuit Technopolis wordt daarbij vooral gedacht aan onderstaande initiatieven:

- samenwerking rond de verdere uitbouw van populairwetenschappelijke websites. De Nederlandse websites www.kennislink.nl en www.steljevraag.nl hebben veel succes. Ook het Vlaamse Technopolis wil starten met een website met niet alleen populairwetenschappelijk nieuws maar ook studie, informatie, interactieve experimenten, etc. Samenwerking met de genoemde Nederlandse initiatiefnemers ligt daarbij voor de hand. Gemeenschappelijke taal, gemakkelijke dupliceerbaarheid van elektronische projecten en de ervaring van de verschillende partners kunnen tot een goede kruisbestuiving leiden;
- uitwisseling van personeel en ervaring tussen diverse actoren in Vlaanderen en Nederland;

- gezamenlijk organiseren van evenementen en conferenties. Vlaanderen en Nederland zouden jaarlijks gezamenlijk één conferentie kunnen opzetten rond wetenschapspopularisering. Deze conferentie zou afwisselend in Vlaanderen en Nederland kunnen worden gehouden, om alzo een zo goed mogelijk praktisch nut te bewerkstelligen. Daarnaast kunnen Vlaanderen en Nederland ook actief meewerken in elkaars Wetenschapsweek;
- samenwerking met Nederland in het kader van het project “Wetenschap Heet van de Naald” dat in het beleidsplan 2008 – 2012 van Technopolis wordt voorzien;
- voortzetten en verder uitdiepen van de Vlaams/Nederlandse samenwerking rond (populairwetenschappelijke) publicaties.